

STORTINGET

Representantforslag 157 S

(2023–2024)

fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby, Abid Raja
og Ingvild Wetrhus Thorsvik

Dokument 8:157 S (2023–2024)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby, Abid Raja og Ingvild Wetrhus Thorsvik om å løfte flere barn ut av fattigdom

Til Stortinget

Bakgrunn

Den mest grunnleggende urettferdigheten i samfunnet er at ikke alle barn har like muligheter når de vokser opp. Derfor er det viktig at storsamfunnet gjør alt det kan for at alle barn får en trygg oppvekst uten fattigdom, og med frihet til å bli den de vil.

Andelen barn som vokser opp i familiefattigdom, har økt fra 7 pst. til over 11 pst. de siste 20 årene. Dette er barna som vokser opp i familier som har hatt en inntekt under 60 pst. av medianinntekt de siste tre årene. Til tross for en godt utbygd velferdsstat og gratis utdanning, er det likevel slik at barn i lavinntektsfamilier har fått mindre sosial mobilitet. Det betyr at effekten levekårsutfordringer har for barn, også følger de inn i voksenlivet. Økningen i andelen barn som lever i fattige familier, og effekten fattigdom har på barns livsmuligheter, er etter forslagsstillernes syn et kraftig signal på at man ikke gjør nok for å sørge for å løfte flere familier ut av fattigdom.

Konsekvensene av å vokse opp med levekårsstress er alvorlige. Rapporten En barndom for livet (2023), utarbeidet av Ekspertgruppen om barn i fattige familier, viser nettopp at barn som vokser opp i familier som opplever fattigdom, får færre muligheter enn andre, og utfordringene følger barna gjennom livet. I Norge har

man ingen absolutt fattigdomsgrense, og i likhet med sammenlignbare land så vurderes fattigdom med utgangspunkt i det å ha vesentlig mindre ressurser enn andre. De siste årene har dyrtiden og økte kostnader vært ekstra utfordrende for de som hadde minst fra før, og forskjellene mellom de som har så det monner og de som har dårlig råd, har blitt mer synlige enn tidligere.

Skal man lykkes bedre enn i dag, må man forbedre barns levekår og livskvalitet, motvirke at fattigdom går i arv og gi flere barn like muligheter for utvikling, læring og god helse. Ekspertgruppen skisserer flere modeller for å kraftig øke og skattlegge barnetrygden. Disse modellene bør etter forslagsstillernes syn kunne være et utgangspunkt for å finne en mer omfordelende innretning på barnetrygden, slik at man kan gjøre mer for å løfte barn ut av fattigdom. Helt konkret anbefaler ekspertgruppen å øke barnetrygden til 31 535 kroner i året for alle barn, samt å øke barnetrygden for enslige forsørgere til 55 251 kroner. I tillegg anbefaler ekspertgruppen å øke småbarnstillegget for enslige forsørgere med barn under 3 år til 15 284 kroner. Gjennom å kraftig øke og skattlegge barnetrygden anslår ekspertgruppen at man kan redusere andelen barn som vokser opp i vedvarende lavinntekt, fra 11 til 6 pst.

Det er en høyere andel barn i lavinntektsfamilier som ikke går i barnehage sammenlignet med familier med høyere inntekt. Barnehagen er viktig for barns utvikling av ferdigheter og læring. At barn går i barnehagen, er også viktig for at begge foreldre skal kunne delta i yrkeslivet. Man vet også at foreldrenes deltakelse i arbeidslivet påvirker barns resultater på skolen og deltakelse i yrkeslivet.

Yrkesdeltakelsen hos foreldrene har direkte betydning for familiens inntekt og hvor mange barn som vokser opp i familier med dårlig råd, fordi den viktigste årsaken til

lav inntekt er mangel på arbeid, og majoriteten av alle barn som vokser opp i fattigdom, har en eller to foreldre som mangler arbeidslivstilknytning. Derfor er barnehagen og barnehagedeltakelse også et virkemiddel for å sørge for at foreldre deltar i arbeidslivet, samtidig som det er en viktig arena for barns utvikling. Derfor trenger man å sørge for at flest mulig får barnehageplass når de trenger det. Det er etter forslagsstillernes syn derfor behov for rett til barnehageplass etter endt foreldrepermisjon for alle.

Å vokse opp i en familie med dårlig råd påvirker barns barndom. Fattige barnefamilier oppgir oftere enn andre at de ikke har råd til ferie og at de har høye boligkostnader. En tredjedel rapporterer også at barna ikke deltar i fritidsaktiviteter. Barna oppgir også å ha dårligere relasjoner til medelever og lærere. Ekspertgruppen oppgir at det allerede ved skolestart er sosiale forskjeller i barns vokabular, eksekutive funksjonsferdigheter og matematikkforståelse.

På ungdomsskolen opplever barn av foreldre med lav inntekt og utdanning oftere ensomhet og at de ikke passer inn. Barn som vokser opp i fattige familier, har høyere risiko for å få lavere karakterer på ungdomsskolen, for å ikke fullføre videregående skole og for å havne utenfor arbeidslivet som voksne. For å kunne redusere disse forskjellene er det viktig å forstå sammenhengene mellom familieinntekt og barns helse, læring og utvikling.

En forutsetning for å gi alle barn en trygg oppvekst er å sørge for at foreldrene har mulighet til å dekke barnas grunnleggende behov og oppfylle barns rett til liv og helse etter barnekonvensjonen. Lavinntekt og levekårsstress kan skape stor usikkerhet knyttet til økonomi og bosituasjon, og forårsake stress og lite forutsigbarhet i hjemmet.

Barnetrygden er den enkeltytelsen som har størst betydning for å redusere lavinntekt blant barnefamilier. Slik ordningen er i dag, gis den til alle barnefamilier uavhengig av inntekt. Dersom man skal lykkes med å redusere forskjeller mellom barns oppvekstvilkår og livsmuligheter, er det etter forslagsstillernes syn behov for å endre innretningen i barnetrygden. Når man vet hva familiens økonomiske situasjon betyr for barns oppvekstvilkår og livsmuligheter, bør det etter forslagsstillernes syn gjøres en omfordeling som er til fordel for barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt.

Måten kontantytelser for lavinntektsfamilier er organisert på i dag gir etter forslagsstillernes syn unødvendig uforutsigbarhet for familien. Flere ytelser er behovs-

prøvd og koordineringen av disse ytelsene er lite forutsigbare. I tillegg gjennomføres utbetalingene til forskjellige tider i løpet av en måned eller et annet ytelsesintervall. Det gir en ekstra byrde til foreldre og barn ved at man har mer utrygghet og mindre oversikt over hvilket økonomisk handlingsrom familien har. Ekspertgruppen peker på at mangelen på automatisering av kontantytelsene gjør det ressurskrevende å være den som står i mot-takersituasjonen, og at dette er med på å bidra til å forsterke og opprettholde levekårsstress.

Barn har etter norsk lov rett til å vokse opp i økonomisk og sosial trygghet, som sikrer at de kan utvikle seg på best mulig måte. Barneombudet påpeker at barn som vokser opp i fattigdom, har økt risiko for å ikke få oppfylt grunnleggende rettigheter som retten til utvikling, retten til utdanning, retten til hvile, lek og fritid, retten til helse og retten til god omsorg. Derfor mener forslagsstillerne at det er behov for å styrke det særskilte vernet av disse rettighetene gjennom å forsterke barneperspektivet i Nav og utarbeide en ny bestemmelse om barnets beste i sosialtjenesteloven.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for-slag:

1. Stortinget ber regjeringen med utgangspunkt i anbefalingene fra Ekspertgruppen om barn i fattige familier komme tilbake til Stortinget med forslag til modeller for å kraftig øke og skattlegge barnetrygden.
2. Stortinget ber regjeringen legge fram en forpliktende plan for Stortinget som tar sikte på at alle barn skal få tilbud om barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon, uansett barnets alder.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å avvike kontantstøtten og erstatte denne med en ventestøtte for de som venter på å få tildelt barnehageplass.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at barneperspektivet i Nav forsterkes ytterligere ved å fremme forslag om en ny bestemmelse om barnets beste i sosialtjenesteloven.
5. Stortinget ber regjeringen åpne for forsøk med felles utbetalingsdato for stønader fra Nav med formål om å gi husholdninger større økonomisk forutsigbarhet.

8. mai 2024

Grunde Almeland

Abid Raja

Guri Melby

Ingvild Wetrhus Thorsvik